גמ' מכדי קתני כולהו כל צורכי מילה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר [א]המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה פירש על ציצין המעכבין את המילה חוזר על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר מאן תנא פירש אינו חוזר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא [ב]ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט [ג](אדם) הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו ממאי עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה התם (א) משום דלא בעינן [1]זה אלי ואנוהו אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו הכי נמי [ג]דתניא זה אלי ואנוהו [ד]התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו [ה]מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום אלא אמר רב אשי הא מני רבי יוסי היא דתנן [ו][ד]בין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי התם (ב) דלא ניתנה שבת לידחות אבל הכא דניתנה שבת לידחות הכי נמי אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי היא דתנן [ה][ז]ארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין המכניסין עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון אלו מושכים ואלו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה משום שנאמר [2]לפני (ה') תמיד ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה היה תמיד ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקיף לה רב פפא אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבידיתו פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא גדול מתקיף לה רב אשי גדול בהדיא כתיב ביה [3]וערל זכר אשר לא ימול אלא אמר רב אשי לעולם אומן [ו]וכגון דאתא בין השמשות דשבת ואמרו ליה לא מספקת ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק ואישתכח דחבורה הוא דעבד וענוש כרת: מוצצין וכו': אמר רב פפא [ז]האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמ"ל חבורי מיחבר ודומיא דאיספלנית וכמון מה איספלנית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף ה"נ כי לא עביד סכנה הוא: ונותנין עליה איספלנית: אמר אביי [ח]אמרה לי אם איספלניתא דכולהון כיבי שב מינאי תרבא וחדא קירא רבא אמר קירא וקלבא רישינא[ט] דרשה רבא במחוזא קרעינהו בני מניומי אסיא למניהו אמר להו שבקי לכו חדא דאמר שמואל [י]האי מאן דמשי אפיה ולא נגיב טובא נקטרו ליה חספניתא

גמ' מכדי קתני. במתניתין: **כולהו.** כל דברים העושים למילה מוהלין ופורעין ומוצצין כו' למה לי דתנן כללא ברישא עושין כל צרכי מילה: **ציצין.** שיורי ערלה. ובמתני' (ג) מפרש אלו הן ציצין המעכבין ויש שאינן מעכבין כגון בשר שאינו חופה רוב העטרה אלא מיעוטה. ומה היא עטרה שורה גבוה המקפת בגיד סביב שממנה הגיד משפע ויורד אצל הקרקע ומשפע ויורד אצל הגוף: **המל.** בשבת: **כל זמן שהוא עוסק בה.** שלא סילק ידו אם ראה שנשתיירו בה ציצין בין מעכבין את המילה שאינה כשרה עד שיחתכם בין שאין מעכבין חוזר וחותך דכולא חדא מילתא היא והרי ניתנה שבת לדחות אצלה: **פירש.** שסילק ידיו: **על המעכבין חוזר.** שהרי הן כמילה עצמה: **ועל שאין מעכבין אינו חוזר.** דהוי כהתחלה בפני עצמה ועל אלו לא ניתן לחלל את השבת. והיינו דקתני כל צרכי מילה ואפילו ציצין שאין מעכבין חוזר עליהם כל זמן שלא פירש: **מאן תנא פירש אינו חוזר.** ומשום דפירש חשיב ליה חזרה מילתא לנפשה והואיל ולא עיכוב מצוה ניהו לא הדר: **מפשיט (ד) הפסח עד החזה.** והיינו פירש דתנן במסכת תמיד (פ"ד מ"ב) גבי הפשטו שהיה מתחיל מן הרגלים והיה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו ואח"כ הכרעיים ומירק והפשיט כו' שמעי' מיניה משהגיע לחזה סילק ידיו מן ההפשט והתחיל להתעסק בניתוח קצת וגבי עולה דכולה כליל מירק והפשיט ומנתח הידים תחילה אחר הראש וגבי פסח נמי משהפשיטו עד החזה דיכול להוציא אימוריו (ה) בלא נימין קורעו ומוציאן מיד והוה ליה פירש מן ההפשט וקאמר רבי ישמעאל שוב אינו גומר ומפשיט משום דכיון דפירש הויא חזרה מילתא דאתחלתא לנפשה ושלא לצורך גבוה דומיא דציצין דלא מעכבין: **דלא בעינן זה אלי ואנוהו.** דאחר נטילת האימורין אין הידור מצוה ביפוי בשר אבל יפוי מילה מצוה היא: **הוי דומה לו.** ולשון אנוהו אני והוא אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו: **בין שנראה.** החדש: **בעליל.** בגילוי לכל ויש לדעת שראוהו בית דין והקרובים להם ואין צריך לרואין חוץ לתחום לחלל שבת ולבא ולהעיד לפני ב"ד מחללין: **ר' יוסי אומר כו'.** אלמא אע"ג דאיכא מצוה כיון דלאו לצורך גבוה הוא לא מחללינן והכא נמי פירש דהוי אתחלתא דחילול כי הכא בלא צורך גבוה לא מחללינן: **לא ניתנה שבת לדחות.** אפילו בהתחלתה דהא נראה בעליל אבל הכא כיון שנתנה שבת לדחות להתחיל בה המילה הכי נמי דכי פירש והדר לאו אתחלתא לנפשה היא והוי כמו שלא פירש וגומר כל מצותו: **רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי.** גבי לחם הפנים: **ארבעה כהנים נכנסין.** להיכל בשבת לסדור לחם הפנים: **שני סדרים.** שתים מערכות של לחם: **שני בזיכין.** שתי כפות מלאות לבונה כדכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה: **מקדימין לפניהם שנים ליטול.** מן השלחן שני סדרים הישנים: **ושנים ליטול שני בזיכין.** והשלחן היה נתון ארכו ממזרח למערב ואלו עומדין מזה לרוחב השלחן בצפון ואלו עומדין לנגדו לדרום. ודווקא מכניסין לצפון דכל צפון ענין חשיבות היא כדאמרינן במסכת סוכה (דף נו.) גבי חילוק לחם הפנים למשמרה הנכנסת והיוצאת הנכנסין חולקין בצפון כדי שיראו (ו) נכנסין: **רבי יוסי אומר אפילו אלו נוטלין.** תחילה ומסלקין כולה מן השלחן ולאחר שעה מניחין אלו: **אף זה תמיד.** ומה אני מקיים תמיד שלא ילין שלחן בלא לחם. ולרבנן אי שקלי ושבקי ליה והדר מסדרי לא מיקרי להו תמיד אלא התחלה אחריתי ונמצא שמתעכב שלחן בלא לחם וגבי פירש נמי כי הדר אתי מילתא אחריתי היא ולרבי יוסי דאמר כי שבקי והדר מתחלי נמי תמיד הוא דחדא מילתא הוא הכא נמי פירש חוזר אע"פ שאין מעכבין דכולה גמר מילתא היא: **מהלקטין.** בציצין המעכבין: **מני.** כרת זו של מי הוא: **אמר רב כהנא אומן.** ענוש כרת ובשבת קאי שחילל שבת ולא עשה מצוה: **ונימא אנא עבדי פלגא.** כלומר הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל וחבורה שעשה ברשות עשה אמאי חייב נימא להו לכו אתם וסיימו המלאכה: **אלא אמר רב פפא.** בגדול שמל קמיירי ובחול וענוש כרת דקאמר משום מילה קאמר דעדיין ערל הוא: **וכגון דאתא בין השמשות.** דכל היום כשר למילה(ז) ואמרו ליה לא מספקת לגמור ביום כהילכתה ותעשה חבורה בשבת בלא מצוה וענוש כרת ומיהו מיתה ליכא דלא אתרו ביה למיתה ולא קבל עליו התראה וכרת איכא דאתחלה ברשות לא(ח) התחיל ולא ניתנה שבת לדחות אלא בשעה זו: **מהו דתימא.** מתניתין לא אשמעינן דמחלל שבתא עלה דדם מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנתון בכלי ובמציצה אין חבורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולאו משום סכנה ואומנא דלא מייץ בחול לאו סכנתא היא ולא ניעבריה: **קא משמע לן דדם חיבורי מיחבר.** כשיוצא ע"י מציצה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני במתני' גבי איספלנית וכמון: **שב מינאי תרבא.** ז' מנות של חלב: **וחדא דקירא.** שעוה: **קירא וקלבא.** רישינ"א הוא זפת של עץ שמוציאים ממנו שלא ע"י האור והיא לבנה: **קרעינהו למנייהו.** שהפסיד להם לגלות רפואה זו: **שבקי לכו חדא.** שלא גיליתי: חספניתא

גדול בהדיא כתיב ביה. אע"ג דבכמה דוכתין תניא מה שבהדיא בפסוק איבעי (ז) למתני גדול שלא מל ענוש כרת:

[י]**לועס** בשיניו. אף על גב דאחר מילה חולה שיש בו סכנה הוא מ"מ כמה דאפשר לשנויי משנינן: הכא

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ב מהלכות מילה הל' ד ו טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ב וטוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ב:
טז ב מיי' פ"י מהל' ק"פ הלכה ד ופ"ז מהל' יו"ט הל' ו סמג עשין כה ולאוין שסד טוש"ע א"ח סימן תרנו:
יז ג מיי' פ"א מהלכות דעות הלכה ו:
יח ד מיי' פ"ג מהלכות קידוש החדש הל' ד:
יט ה מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' ד סמג עשין קל:
כ ו מיי' פ"ב מהלכות שגגות הלכה ט:
כא ז מיי' פ"ב מהל' מילה הל' ב סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ג:
כב ח טוש"ע א"ח סי' ד סעיף כ:

מסורת הש"ס

א) לעיל קנו: מנחות סג: [תוספתא פסחים פ"ד], ב) לעיל לה., ג) [נזיר ב: ע"ש] סוכה יא: מכילתא פרשת בשלח [מס' סופרים פ"ג הל' יג], ד) ר"ה כא: מנחות סב., ה) מנחות ז. לט:, ו) [קידושין לא: ישם נסמן], ז) [גמ"א ליתא רישינא], ח) פסחים ד. יומא כח: ומגילה כ., ט) גמ"א: יכרת איכא דמתחלה לאו ברשות, י) [שייך לעמוד א במשנה].

תורה אור השלם

1 עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ: שמות טו ב
2 וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד: שמות כה ל
3 וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפַר: בראשית יז יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם אלא משום דלא: (ב) שם ר' יוסי התם אלא משום דלא ניתנה בשבת: (ג) רש"י ד"ה ציצין וכו' ובמתני'. נ"ב לקמן דף קלז סוף ע"א: (ד) ד"ה מפשיט את הפסח עד וכו': (ה) שם להוציא אימוריו. נ"ב ע"ל בפרק כ"ב דף קטז בסוף הדף: (ו) ד"ה ושנים ליטול וכו' כדי שיראו שהן נכנסין: (ז) תוס' ד"ה גדול וכו' איבעי ליה למיתני:

לעזי רש"י

רישינ"א. שרף עץ.

מוסף רש"י

מפשיט את הפסח עד החזה. מתחיל מרגליו האחרונים עד החזה, שיכול להוציא אימורים, שהקטר חלביו דוחין שבת, ותו לא מפשיט מידי עד אורתא דלצורך הדיוט הוא (לעיל קטז.). בין שנראה. הלבנה. בעליל. לכל העולם (מנחות סד.). אין מחללין עליו את השבת. ללכת ולהעיד לב"ד, שהרי אין צריך, כיון דבעליל נראה, ב"ד נמי ראוהו (שם). שני סדרים. של לחם הפנים, שתים המערכות, שש המערכת (מנחות ז.). המכניסים עומדים בצפון. דהכי עדיף דלותן מכניסין בעבודה יהו בצפון, דקיימא צפון המילה (מנחות צט.). ופניהם לדרום. ושולחן כמ"ד שולחנות מזרח ומערב מונחין ורחבן צפון ודרום (שם). אלו מושכים. ועד שלא יגביהו הן מן השלחן אלו מניחין (שם). אפילו אלו נוטלין. לעצמן ואלו מניחין. אחר שסילקו, אף זה היה תמיד. כדמפרש טעמא בגמרא דלאו תמיד אלא שלא ילין שלחן לילה אחד בלא לחם (שם).

רבינו חננאל

עשה שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו, לא תעשה השמר בנגע הצרעת שהוא לאו כאשר פירשנו למעלה. ואם יש בהרת בעורלה וימול אחר [ולתו אבי הבן]. נתקיימה המילה שהיא עשה ונתקיימה חתיכת הצרעת שלא בכוונה, שלא הזהירה התורה אלא במתכוין והאחר לא נתכוין. ואין אומרים יבא עשה וידחה לא תעשה אלא אם אין כח כלל לקיים שניהם, ופרקינן דליכא אחר, ואם נאמר להמתין עד שיבא אחר וימול ביטלנו וביום השמיני ימול שהוא עשה. ובאנו לפרש עוד תשלום הברייתא, אמר מר יו"ט אינו דוחה אלא בזמנו. פי' אין מילה דוחה יו"ט אלא הנימול ביום ח' שהוא זמנו בלבד. ואמרינן מנא הני מילי. ופירשו חוקיה [אומן הקדשים] שטעונין שריפה, והוא עשה כדכתיב והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו. ואין שריפת קדשין דוחה יו"ט דתנינן בגמרא פרק כיצד צולין את הפסח, דתנן העצמות והגידים והנותר ישרפו בששה עשר, חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בי"ז שאינו דוחה את השבת ולא את יו"ט. [וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפילו יו"ט [שני של ראש השנה] אינו דוחה, דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול לי"ב], ללמדך שאין עשה דוחה יו"ט, כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט ואין לומר אי הכי אפילו מילה בזמנה, כי מילה בזמנה בפירוש אמרה תורה וביום ואפילו בשבת וכ"ש יו"ט. [וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפי' יו"ט שני של ר"ה אינה דוחה דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול לי"ב]. אביי פירשו מעולת שבת בשבתו כו'. רבא אמר הוא ולא מכשיריו. פי' עשיית אוכל נפש דוחה יו"ט ולא מכשירי אוכל נפש, כגון חטיבת עצים מן היער לבשל ביו"ט, וכדומה לו. לבדו, ולא מילה שלא בזמנה הבאה בקיו. וזהו קי"ו שאמר רבא, ומה אוכל נפש שאע"פ שהיא באזהרת שמחה אינה מצוה ודוחה יו"ט לשחוט ולבשל ולאפות וכיוצא בהם, מילה שלא בזמנה שאע"פ שהיא בלא זמנה מצוה היא ומעכבתו מלאכול בתרומה, אינו דין שדוחה יו"ט, בא לבדו למעט המילה שלא בזמנה, רב אשי אמר שבת שבתון עשה הוא, ויו"ט עשה ול"ת, עשה שבתון, ולא תעשה כל מלאכה לא תעשה, נמצא כתיב ביו"ט עשה ול"ת והמילה עשה בלבד, ולא אתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה ועשה דיו"ט. מתני' כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינה דוחה את

רב נסים גאון

יבוא עשה של מילה ודחי עשה ולא תעשה של יום טוב אלא בזמנה שהוא יום ח' ודאי שבו נאמר (ויקרא יב) ביום השמיני ימול, ואמרו בפירוש וביום ואפילו בשבת. אבל שלא בזמנה אפילו יום טוב אינה דוחה שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, אלא נזיר מצורע כי פירש בראיות ברורות שעשה ידחה את לא תעשה ועשה שבו. וביאור זה כי הקב"ה צוה הנזיר שיגדל שער ראשו מאחר שהקדים האזהרה עליו שלא יגלחנו שנאמר (במדבר ו) גדל פרע שער ראשו אחר שאמר תער לא יעבור על ראשו. הרי הוא בדבר זה מוזהר בלאו ומצווה בעשה. וחייב המצורע בעת טהרתו לגלח כל שער שבגופו שנאמר (ויקרא יד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. וכשיתנגע הנזיר בצרעת ויגיע יום ז' שהוא חייב לגלח בו, אמרו חכמים שמצות גילוח של צרעת דוחה עשה ולא תעשה שיש עליו לענין נזירותו, וכי מה שאמר הכתוב לענין מצורע את ראשו אחר שאמר יגלח את כל שערו, לא בא אלא לענין נזיר שנאמר בו תער לא יעבור על ראשו לומר כי זו המצוה אינו חייב בה אלא בעת שלא תהיה בו צרעת, אבל בעת שיהיה בגופו צרעת יגלח את ראשו אפילו שער ראשו שהזהרתיו שלא יגלחנו בימי נזירותו חייב לגלח אם היה צרוע. נתקיים לנו מזה שבנזיר מצורע לבדו יבא עשה ודחי לא תעשה ועשה. ובראש מסכת יבמות (דף ה:) אמרו אלא דקיימא לן דאין עשה דוחי לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר דאתי עשה ודחי לא תעשה ועשה, אלא מנזיר לא גמרינן שכן ישנו בשאלה. ובארו כי דבר זה הוא מיוחד בו לבדו ולא בזולתו, וכי בכל התורה כולה לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. והזהר לשמור אלו העיקרים שפירשנו שמהן מתבארים לך כל דבר כשתמצא בתלמוד מעין אלו הענינים. תינח גדול דכתיב ביה בשר קטן נמי כתיב ביה בשר ביתוני מנלן. פי' כבר ידענו כי הקטנים פטורים ממצות, והשכר והעונש הם תלויין בחיוב המצות, ומאחר שנדע כי לא חייב הכתוב במצוות אלא (לפי) [למי] שיש בו עניני החיוב, כגון שהביא ב' שערות ושהגיע למספר שני האנשים ושיצא מגבול הנערות

א) חסר קצת וכנ"ל ופי' תוקיה דילפינן זה מנותר מן הקדשים וכו'.